

Jak číst Bibli

*„V Bibli najdeme vždy to, co hledáme:
veliké a božské věci, když veliké a božské věci hledáme;
bezvýznamné a „historické“ věci, když bezvýznamné a „historické“ věci hledáme;
vůbec nic, když vůbec nic nehledáme.“*

Karl Barth

Obsah

1.	Číst Bibli – k čemu mi to bude?.....	3
2.	Návod k použití.....	3
3.	Kterou Bibli si koupit?.....	3
4.	Starý a Nový zákon.....	3
5.	Kniha knih.....	3
6.	Jak se odkazuje na biblický text?.....	5
7.	Jak Bible vznikla?.....	5
8.	Kde Bible vznikla?.....	6
9.	Kde se s Bibli setkáme dnes?.....	6
10.	Čas na Bibli?.....	6
11.	Kde začít?.....	7
12.	Jak číst.....	7
13.	Základní informace o některých knihách, které se čtou při liturgii.....	7
13.1.	Exodus (Druhá kniha Mojžíšova).....	7
13.2.	Rút.....	7
13.3.	Žalmy.....	8
13.4.	Izaiáš.....	8
13.5.	Evangelium podle Marka.....	8
13.6.	Skutky apoštolů.....	8
13.7.	První list Korint'ánům.....	9
14.	Další informace.....	9

1. Číst Bibli – k čemu mi to bude?

Takovou otázku si může položit každý. Zde je několik odpovědí:

- **Biblické texty** vyprávějí poutavé příběhy o lásce a nenávisti, o nespravedlnosti a vzpourách, o něžnosti a bolesti.
- **Biblické texty** mi pomáhají vyjádřit se tam, kde mi schází slova: když naříkám, chválím, mám naději, na něco si stěžuji, když hledám pomoc v životě i v posledních chvílích svého života.
- **Biblické texty** probouzí touhu po spravedlivém světě, kde lidé žijí v míru.
- **Biblické texty** mě provokují, abych znovu přemýšlel o zdánlivě samozřejmých věcech.
- **Biblické texty** umožňují nově vnímat některé věci: v jejich světle a na širším horizontu můžu vnímat svůj život – často zmatený, nepřehledný a těžký. S nimi už nikdy nejsem sám.

2. Návod k použití

- známe u přístrojů pro domácnost, počítačů nebo léků. Je často vytištěn malým písmem, na tenkém papíře, někdy je málo srozumitelný. Často je odložíme. Později, až nastanou potíže, jsme za ně vděční.

Tyto stručné texty nechtějí být ničím jiným než takovým „návodem k použití“. Chtějí naznačit, proč bychom měli číst starou, a přece vždy novou a neznámou **knihu**.

Máte-li k Bibli dotazy, obraťte se na některého duchovního, na teologa, vedoucího biblického kroužku nebo na jiného odborníka v této oblasti.

3. Kterou Bibli si koupit?

Na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Katolická církev dává přednost vydáním, která jsou opatřena výkladovými poznámkami.

Překlady Bible do češtiny, které jsou běžně dostupné:

- **Český liturgický překlad** (teprve vzniká; některé knihy jsou na bible.liturgie.cz)
- **Český ekumenický překlad** (nejrozšířenější)

Méně zdařilé jsou:

- Bible pro 21. století
- Slovo na cestu

Varovat je třeba před manipulativním překladem, který šíří Svědkové Jehovovi.

4. Starý a Nový zákon

Křesťanská Bible má dvě hlavní části:

- **Starý zákon** (v podstatě je shodný s židovskými posvátnými spisy)
- **Nový zákon**

Někdy se zdůrazňuje Nový zákon a někteří lidé čtou jen tuto část. Vůči Starému zákonu mají mnozí předsudky: je plný násilí, hlásá krutého Boha, ospravedlňuje válku a ponižuje ženy. Je však důležité znát obě části, protože i Starý zákon je pro křesťany Písmem svatým a protože Nový zákon dokážeme pochopit jen na pozadí Starého. Přitom se ukazuje, že Ježíšův Bůh není nikdo jiný než stvořitel a vysvoboditel, milostivý i spravedlivý Bůh Starého zákona!

Především však bez Starého zákona by byla naše kultura mnohem chudobnější – scházelo by vyprávění o stvoření, Desatero, písně a modlitby žaltáře, napínavá vyprávění o Abrahámovi a Sáře, Píseň písní, Jobovy nářky a mnoho dalšího.

5. Kniha knih

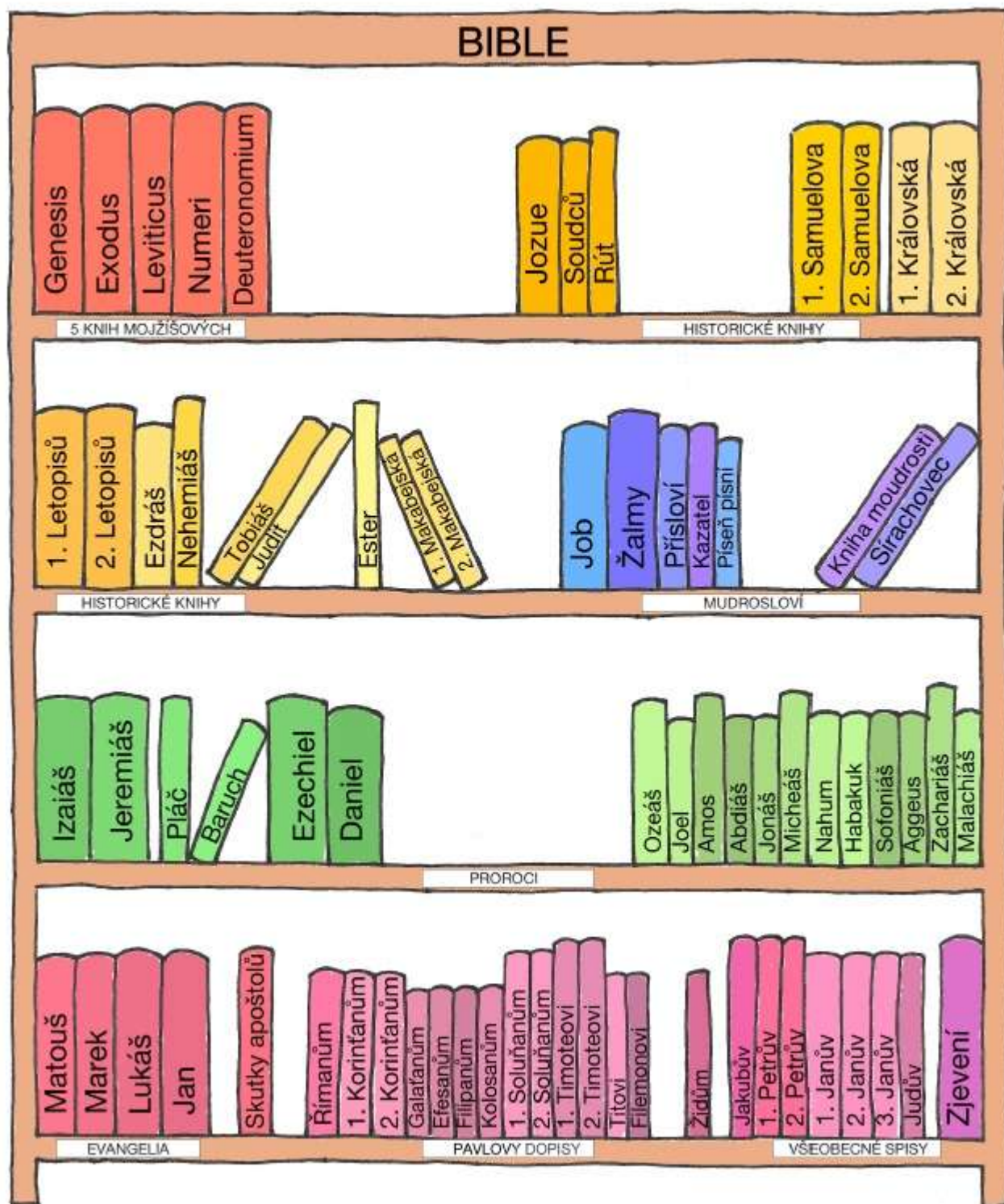
Bible se skládá ze 73, původně samostatných knih, svitků nebo spisů. Tyto **knihy** jsou různě dlouhé a **různého druhu**.

Jsou zde:

- knihy historické, např. 1. a 2. Samuelova
- zákoníky, např. 3. a 4. Mojžíšova (Leviticus, Numeri)
- sbírky modliteb a písní, např. žalmy
- dopisy, např. 1. a 2. Korintřanům
- politické a náboženské diagnózy doby, např. kniha proroka Amose
- představy o budoucnosti, např. Zjevení 21–22

- milostné básně, např. Píseň písní
- vyprávění o Ježíšově životě, např. Markovo evangelium
- kroniky, např. 1. a 2. kniha Letopisů

Naše vydání Bible zastírají tuto pestrost. Víme však, že kniha o dějinách mívá obvykle jiný vzhled než kniha milostných básní ... Jako čtenáři musíme tedy hledat v jednotlivých knihách, ke kterému druhu text patří.

6. Jak se odkazuje na biblický text?

Určité místo se udává zkratkou knihy, číslem kapitoly a verše. Např. údaj Mk 11,1 znamená: Markovo evangelium, 11. kapitola, 1. verš.

Stránka z Bible

⁵¹Ježíš mu řekl: „Co chceš, abych pro tebe učinil?“ Slepý odpověděl: „Pane, ať vidím!“ ⁵²Ježíš mu řekl: „Jdi, tvá víra tě zachránila.“ Hned prohlédl a šel tou cestou za ním.

Nadpis

Vjezd do Jeruzaléma

Kapitola → **11**

Verš → ¹Když se blížili k Jeruzalému, k Betfage a Betaniji u Olivové hory, poslal dva ze svých učedníků ²a řekl jim: „Jděte do vesnice, která je před vámi, a hned, jak do ní vejdete, naleznete přivázané oslátko, na němž dosud nikdo z lidí neseděl. Odvažte je a přiveďte! ³A řekne-li vám někdo: „Co to děláte?“, odpovězte: „Pán je potřebuje a hned je sem zas vrátí.“ ⁴Vyšli a na rozcestí našli oslátko přivázané venku u dveří. Když je odvažovali, ⁵někteří z těch, kteří tam stáli, jim řekli: „Co to děláte, že odvažujete to oslátko?“ ⁶Od-

Poznámky

Odkazy na souběžná místa →

Jř: aby se nechal obsluhovat, ale aby obsluhoval
kř: Rabbuni (stupňovaná forma aramejského slova „Mistře“)

(11,1–11) Mt 21,1–11; L 19,28–40; J 12,12–19 (1, 11,9–10) Ž 118,25–26; Mt 21,15; 23,39 (11,10) L 1,32; Mt 21,12–17; L 19,45–48; J 2,13–22 (11,17) Iz 56,7; J (11,23) Mt 17,20; L 17,6

Obsah a seznam zkratk na začátku Bible nám pomáhají, abychom se v ní dobře vyznali. Často se setkáme s odkazem na jeden konkrétní verš, celou perikopu nebo více veršů z různých kapitol.

Příklad:

Více veršů - např. Zj 22,20n

Zj = kniha Zjevení sv. apoštola Jana

22,20 = 22. kapitola, 20. verš a následující 21. verš

Perikopa v kapitole - např. Ex 20,1-17

Ex = kniha Exodus

20 = 20. kapitola

1-17 = od 1. po 17. verš

Perikopa přesahující kapitolu - např. Gn 2,4b-3,24

Gn = kniha Genesis

2,4b = 2. kapitola, od 2. části 4. verše po

3,24 = 3. kapitolu, 24. verš

7. Jak Bible vznikla?

Biblické spisy byly sepsány přibližně mezi roky 800 před Kristem a 100 po Kristu. Mnohé vznikaly dlouhým a složitým procesem: od ústního podání přes písemné záznamy a různá přepracování až k současné podobě textu. Bible jako celek není dílem jednotlivých autorů – je dílem společenství izraelského národa a vznikající církve.

8. Kde Bible vznikla?

Vedle časového odstupu hrají při porozumění Bibli důležitou roli také rozdíly zeměpisné a kulturní. Biblické spisy vznikly ve dvou prostorech, které se překrývají:

- Starý zákon na Blízkém východě,
- Nový zákon ve východním Středomoří.

V těchto prostorech nacházíme různé situace, které vznik ovlivňovaly:

- **Jeruzalém v 8. stol. př. Kr.:** Malý izraelský národ je obklopen velkými říšemi. Kolísá mezi pýchou, vyplývající z vlastní samostatnosti, a strachem před cizí přesilou. Charakteristická je poloha „města na hoře“ – v náročném podnebí s kamenitou půdou v okolí.
- **Babylón v 6. stol. př. Kr.:** Část Božího lidu je ve vyhnanství, jsou zbaveni politické moci, nábožensky vykořeneňeni, bez chrámu a krále. Žijí u velkých řek, Eufratu a Tigridu, obklopeni kvetoucí kulturou, cizími bohy a přitažlivými bájemi.
- **Judsko ve 3. stol. př. Kr.:** Řecký duch je všudypřítomný: v podobě jazyka, kultury, architektury a životního stylu. Židovské společenství drží pohromadě víra v jednoho Boha a vzpomínky na vysvobození v minulosti.
- **Galilea na začátku 1. st. po Kr.:** Víra v Ježíše nachází odezvu nejprve u nepatrných lidí. Obrazy a podobenství pocházejí ze života rolníků, obchodníků a rybářů.
- **Korint v letech 50–60 po Kr.:** Křesťanské společenství vzniká v souvislosti židovskou obcí, ale i v napětí vůči ní. Zatím se utváří, co znamená být křesťanem, jaké jsou struktury církve, jaký je vztah k pohanskému okolí. Každodenní život v městském prostředí určuje mnoho různých náboženství.

9. Kde se s Bibli setkáme dnes?

I dnes se s Bibli a biblickými texty můžeme setkávat na každém kroku:

- V kostele při liturgii
- Při setkání nad Bibli v různých křesťanských společenstvích
- Ve škole: při výuce náboženství nebo v předmětech Český jazyk, Dějepis, Základy společenských věd
- Při přípravě na svátosti: křest, svatě přijímání, biřmování, manželství...
- Na svatebním oznámení, na parte, na náhrobcích
- V hotelu, v nemocnici, v obecní nebo farní knihovně
- Doma v knihovně nebo na nočním stolku
- V umění – biblická témata zpracovaná hudebními skladateli, výtvarníky, herci
- V médiích – biblické pořady v televizi, na internetu, v rádiu
- Biblické poselství na každý den v mobilu
- V Denní modlitbě církve (breviáři)
- V příslovích a pořekadlech
- ...

Všechno nemusí a ani nemůže být hned srozumitelné. Co se někde zdá cizí a „nepřeložitelné“, je jinde jasné. Celosvětová výměna zkušeností s četbou Bible obohacuje a pomáhá objevovat nové metody, které vedou k lepšímu porozumění biblickému textu (Katolická biblická federace: www.c-b-f.org).

10. Čas na Bibli?

Chcete-li Bibli poznat lépe a doufáte-li, že z ní získáte impulzy, důvěru nebo orientaci, následující pokyny mohou být užitečné:

- **Důležité je dobré místo a správný čas – podobně jako pro krásnou knihu nebo důležitý dopis.**
- Nenuťte se k tomu, abyste hned všemu rozuměli, všemu věřili, stali se lepšími lidmi, získali zvláštní pocit Boží blízkosti ...
- Fascinaci, důvěru, porozumění nebo proměnu nelze vynutit – potřebují čas!
- Vytrvejte – čtěte denně, jednou za týden nebo v jiném vhodném rytmu: několik minut, kapitolu, vybranou pasáž, žalm, větší souvislý úsek.

- Pusťte se do rozhovoru s ostatními, informujte se o zajímavé biblické knize, vezměte na pomoc mapy a tabulky ze své Bible, přihlaste se na kurz (výroby biblických postaviček nebo na jiný) ...
- Využívejte pomůcky na internetu (např. „Bible v liturgii“ na biblickedilo.cz)

11. Kde začít?

Náhodná volba textu: Vyplatí se začít otázkami ze života, dojmy a očekáváním. Není však radno přelétat jako motýl z květu na květ.

Bible od začátku do konce: Není dobré zbavovat někoho odvahy, ale není ani dobré zamlčet obtíže. Je mnoho textů, k nimž hledáme přístup jen s obtížemi.

Návrhy, jak číst Bibli: tyto návrhy (např. A. Scarano: Světlem pro mé nohy je tvé slovo) nebo úryvky vybrané pro bohoslužbu (www.liturgie.cz) mohou být pomůckou. Nabízejí promyšlený výběr. Člověk ví, co ve stejný den čtou i jiní lidé.

12. Jak číst

Musíte si sami vyzkoušet, jak se vám bude nejlépe číst a jak zároveň udržíte pozornost:

- „Čtu s tužkou nebo zvýrazňovačem v ruce, podtrhávám, vyznačuji, píšu si poznámky na okraj“.
- „Čtu naráz jen málo: pár veršů, úryvek a sleduji, co to ve mně způsobuje“.
- „Čtu biblické texty průběžně jako každou jinou knihu, nezastavuji se u každého odstavce“.
- „Čtu a do sešitu si poznamenávám, co mi utkví v paměti“.
- „Čtu nahlas, vnímám text nejen jako psané, ale taky jako mluvené slovo“.
- „Čtu s druhými, diskutuji, sdílím se s nimi“.
- „Čtu, jakmile se soustředím pomocí dýchání, správného postoje, hudby ...“

Naše otázky, naše zvědavost, touha nebo strach, naše vzdělání a původ – to vše ovlivňuje naši četbu.

Je důležité, abychom při četbě uplatnili svou povahu a své otázky. Zároveň je nezbytné dát biblickým textům šanci, aby nám sdělily také to, nač jsme se neptali, co jsme neočekávali (A. Hechtová: Kreativní přístupy k Bibli).

„Objevná četba“ znamená:

- otevřenost pro něco nového
- ochotu opustit předsudky
- nenucenou a klidnou četbu

13. Základní informace o některých knihách, které se čtou při liturgii

13.1. Exodus (Druhá kniha Mojžíšova)

Hlavní postavou knihy je **Mojžíš**. Kniha vypráví se o jeho narození, o záchraně faraónovou dcerou a o povolání u hořícího keře (1–4). Kapitoly 5–15 pojednávají o **zotročení** Izraele v Egyptě, o Mojžíšově boji za vysvobození národa – je dramaticky znázorněno deseti egyptskými ranami – a nakonec o **vyjití** z Egypta a projití Rákosovým mořem. Vysvobození z Egypta je v žalmech a prorockých knihách stále znovu chápáno jako základní zkušenost Izraele, jako jeden z pilířů víry. Po této události začíná čtyřicetileté **putování pouští**. Druhým pilířem víry je v Exodu (Druhé knize Mojžíšově) předání Desatera Mojžíšovi na hoře Sinaj a Hospodinovo **uzavření smlouvy** s lidem (Ex 20). Kapitoly Ex 22–24 jsou pak výkladem Desatera. Postupně jsou uváděny pokyny pro svatyni a bohoslužbu (Ex 25–40).

Pro židovské náboženství znamená vysvobození z Egypta a uzavření smlouvy na Sinaji dodnes základní události. Proto se o nich stále znovu a znovu čte a vypráví. V Novém zákoně se starozákonní setkání s Bohem předpokládá.

13.2. Rút

Knihy Rút patří k nejkratším a nejkrásnějším spisům Starého zákona. Je zařazena mezi knihu Soudců a knihy Samuelovy, její děj se odehrává v dávné době. Byla sepsána před mnoha staletími, ale to, co vypráví, oslovuje lidi všech dob.

Hlavními postavami jsou ženy, které prožívají osud utečenců. Starší generace utekla před hladem v Judsku do sousedního Moabska. Noemi se vrací po smrti svého muže do původní vlasti, do Betléma. Její snacha Rút, rovněž vdova, ji přitom doprovází a přichází do Betléma jako cizinka. Kniha vypráví o solidaritě žen a právu chudých, o velkorysosti vlastníka polí, o ochraně žen, o nezvyklém setkání v noci a šťastné svatbě. Dítě, které se narodí z Rútina manželství s Boazem, je Davidovým předkem. Šťastně zakončeným příběhem o utečencích začínají budoucí dějiny Izraele. Později se evangelista Matouš zmiňuje o Rút v Ježíšově rodokmenu.

13.3. Žalmy

Otevřete-li Bibli náhodou, je možné, že narazíte na žalmy. Není to nic divného, protože tvoří nejdelší knihu celého Starého i Nového zákona. Vlastně bychom neměli mluvit o jedné knize, jde spíš o sbírku 150 různých textů, z nichž se mnohé staly součástí literatury nebo hudby.

Žalmy zachycují **modlitbu izraelského národa** a staly se modlitební knihou církve. V kontemplativních kláštrech se žaltář recituje každý týden. V reformovaných církvích byly žalmy po staletí jedinými písněmi pro bohoslužbu. Díky staletému používání se tyto texty podobají vybroušenému drahokamu. Vyjadřují různé lidské pocity a nabízejí slova k vyjádření radosti i bolesti, naděje i zklamání.

Žalmy:

- volají o pomoc (Ž 42)
- klanějí se a chválí (Ž 8)
- doufají v Boží pomoc (Ž 20)
- vyjadřují důvěru (Ž 23)
- dávají výraz lidskému utrpení (Ž 22)
- někdy se zabývají věcmi, které nám jsou cizí, např. pojetím krále ve starém Izraeli (Ž 110)

Žalmy vznikly v souvislosti

s modlitbou v chrámě (Ž 51), s poutěmi (Ž 121) nebo osobní modlitbou, ale vždy nám poskytují slova, s nimiž se můžeme obrátit k Bohu.

13.4. Izaiáš

„Sión řekl: Hospodin mě opustil, Pán na mě zapomněl. Copak může zapomenout žena na své nemluvně, není jí líto syna vlastního těla? I kdyby ona zapomněla, já přece nezapomenu!“ (Iz 49,14-15)

Tento mateřský obraz Boha, který nezapomíná na svůj lid, pochází z knihy proroka Izaiáše. Je určen nejprve Židům ve vyhnanství – a stal se zároveň **útěšným obrazem pro nesčetné lidi, kteří se ocitli v nouzi**. Úkolem proroka není předpovídat budoucnost, ale má rozpoznat znamení doby a hlásat Boží vůli. Provokuje tam, kde se lidé ukolébávají falešnou sebejistotou. Sociální bezpráví je důvodem ke kritice...

Pro první křesťany byla kniha proroka Izaiáše rozhodující pomůckou k porozumění Ježíšovi: je Hospodinův služebník a posel Boží radosti. Dnes může tato kniha ukázat, že Boží milosrdná láska je důležitá už ve Starém zákoně a že Bůh nabádá k tomu, abychom se při potížích nevzdávali, ale ve spojení s ním doufali a bojovali za společnost, která nebude ovládaná modlami: *„Rosu dejte, nebesa shůry, oblaka spusťte déšť práva; ať se otevře země a zplodí spásu, ať spolu vyraší spravedlnost“ (Iz 45,8).*

13.5. Evangelium podle Marka

Když Marek sepisoval evangelium, uběhlo už asi 40 roků od událostí, které se odehrály okolo Ježíše z Nazareta. Mnohé se mezitím změnilo. Křesťané, k nimž Marek patřil, nežili už jako Ježíš v Palestině, ale byli jedním z mnoha křesťanských společenství v římské říši. Od Ježíše sice znali mnoho příběhů a výroků, protože však bylo stále méně očitých svědků z Ježíšovy doby, začali všechny příběhy sepisovat do jednoho velkého díla a tak vzniklo Markovo evangelium, nejstarší z našich evangelií (sepsáno okolo roku 70 po Kr.). Vypráví **Ježíšův příběh** od jeho vystoupení na veřejnosti až po jeho smrt a vzkříšení.

Takto je vykreslena velmi přitažlivá postava: Ježíš z Nazareta, který uměl vyprávět o Bohu jako nikdo jiný, který uzdravoval lidi a shromažďoval kolem sebe chudé, provokoval mocné, a proto byl jimi zabit. Nezůstal v hrobě, ale neustále posiluje naši naději na vzkříšení.

13.6. Skutky apoštolů

Druhá kniha evangelisty Lukáše, vypravuje o **hlásání křesťanské víry**. Nejde o historii v moderním smyslu, spíš o svědectví, jakou sílu má křesťanská víra. I když Ježíš Kristus není již tělesně přítomen mezi svými učedníky, je to on, kdo inspiruje jejich činy. Od letnic mají dar hlásat ve všech jazycích světa velké Boží činy.

Hlavním hrdinou Skutků apoštolů je Pavel, ale Lukáš vypravuje nejen o jeho misijních cestách. Setkáváme se s ostatními, kteří se stali křesťany – známými i bezejmennými. Účastníme se prvního koncilu v dějinách, na němž je umožněno soužití křesťanů různého zaměření, kteří žijí na různých místech. Poznáváme způsob, jak byly první obce organizovány, jejich solidaritu, jejich vztah ke společnosti. Účastníme se však také prvních poprav, kterými začíná velké pronásledování v prvních staletích. Jde o dějiny konkrétního a neohroženého působení těch, s nimiž se setkal Ježíš Kristus.

13.7. První list Korint'anům

Bible a církev. Toto slovní spojení může mnoha lidem znít jako touha po lepším světě, jako povzdech lásky, která je vzdálena světu nebo jako nepotřebné moralizování. Jiní si vzpomenou na staré dobré časy a nařikají nad úpadkem. Pavlův dopis korintské obci ukazuje jinou skutečnost: První křesťané neměli snadnější situaci než my: Byli snad velkorysejší a zbožnější. Napsali Pavlovi dopis, jiní ho informovali ústně: **Dochází ke sporům, co máme dělat?** Jaký význam má manželství a morálka ve vztazích mezi mužem a ženou? Můžeme se účastnit náboženských slavností, při nichž se jí maso obětovaných zvířat? Jak se vyrovnat s protichůdnými představami o bohoslužbě? Jak je tomu se vzkříšením? Pavel se odvolává na zralou víru. Připomíná to, co je podstatné. Vyžaduje porozumění pro slabé. Jádrem je pro něho to, co spojuje. Argumentuje proti těm, kdo popírali vzkříšení. V tomto dopisu sledujeme křesťanskou existenci uprostřed multikulturního města, vyrovnáváme se s dobovými otázkami, učíme se umění vést spory a péči o společenství, odvaze k jasným názorům a zralosti. Máme uvažovat dál – s ohledem na svou dobu a na své problémy.

14. Další informace

Lepšímu porozumění Bibli napomáhá (mimo jiné):

České katolické biblické dílo

Toveřská 402/7

779 00 Olomouc-Samotičky

Telefon: 605 300 466

Email: info@biblickedilo.cz

www.biblickedilo.cz

Biblické dílo nabízí **materiály a pomůcky** k porozumění Bibli, které si můžete objednat:

- Hechtová: Kreativní přístupy k Bibli
- Hechtová: Tvořivá práce s biblickými postavkami
- Hechtová: Zažít Bibli
- mapky pro katechezi (Skutky apoštolů, Palestina v době Ježíšově, Praotci Izraele, Mojžíš, Eliáš a Elizeus, Josef Egyptský)
- nástěnné biblické mapy
- magnetické záložky do Bible s biblickými citáty

(podle materiálů německého Biblického díla připravilo České katolické biblické dílo)